

เทศน์เช้า วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๔

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เรื่องธรรมนี้มหัศจรรย์นะ ถ้าจิตใจมีธรรมเราจะมีที่พึ่งอาศัย ถ้าจิตใจไม่มีธรรม มันจะเร่ร้อน ความเร่ร้อนเห็นใหม่ แต่พอเจอสิ่งใด ประสบการณ์สิ่งใด เวลาทุกซ์เวลา ยากเราก็อยากจะพ้นจากทุกซ์จากยาก พอเรามีความสุขเราก็เพลิดเพลินจนลืมเนื้อลืมหักตัว ใจความลืมหักตัวนี้แหละชีวิตมันจะหมดไปวันหนึ่งๆ

ฉะนั้นเราประกอบสัมมาอาชีวะมันเป็นที่การงานของเรา เพราะเราเกิดมาเป็นมนุษย์มีอาหารเป็นคำข้าว ทุกคนต้องมีอาหารนะ เวลาขาดแคลนอาหารขึ้นมา นี้ความมั่นคงของอาหาร ถ้าขาดอาหารขึ้นมามันเกิดจลาจลนะ ผู้บริหารเขาถึงต้องพยายามว่าอาหารต้องมีความมั่นคง

ฉะนั้นสิ่งที่มีอาหารเป็นสิ่งดำรงชีวิตนี้เราก็เพลิดเพลินกันไป อาหารนี้เราต้องแสวงหา เราต้องมีการปลุกการแสวงหานะ มันไม่ใช่มาได้เองหรอก ฉะนั้นการปลุก การดูแลรักษาเพื่อจะให้มันเป็นอาหารของมนุษย์ มนุษย์มีอาหารเป็นคำข้าว นี้เวลาทำบุญกุศลเข้าไปแล้ว วิญญาณอาหาร อาหารเป็นทิพย์.. ผัสสาหาร อาหารของพรหม.. มโนสัญเจตนาหาร.. อาหารของวิญญูะที่ร้อยเข้าหากัน ความร้อยเข้าหากันเพื่อการสื่อสาร

ผลของวิญญูะ.. เราทำบุญกุศลกันมานี้เราเกิดในวิญญูะ วิญญูะวนนะ ผลของวิญญูะของการเวียนว่ายตายเกิด การเวียนว่ายตายเกิดเป็นสังขธรรม

เขาว่า “ธรรมะเป็นธรรมชาติ” มันเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง การเวียนว่ายตายเกิดในวิญญูะนี้

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็อาศัยการเวียนว่ายตายเกิดนี้สร้างสมบุญญาธิการมาจนเป็นพระโพธิสัตว์ สร้างบุญกุศลมาจนบารมีเต็ม ได้ตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

การตรัสรู้เองโดยชอบ ! เห็นไหม ผลของวิญญู.. ผลของวิญญูคือ เราเวียนตาย เวียนเกิดมาเพื่อสร้างคุณงามความดีของเรา เราจะออกวงเวียนนั้นไปได้ แต่เราเกิดมา วิญญูเห็นไหม เราก็วนอยู่ในวิญญูนั้น.. ทำดีก็เป็นผลของวิญญู ทำชั่วก็เป็นผลของ วิญญู เพราะผลของวิญญูคือผลของการเวียนว่ายตายเกิด จิตใจนี้เวียนว่ายตายเกิดมา แต่ สิ่งทีเหนือธรรมชาติ อริยสัจจะ !

สัจจะ อริยสัจจะ เห็นไหม สัจธรรม อริยสัจธรรม.. สัจธรรมที่จะให้พ้นจากกิเลส ไปได้เราต้องมีความมั่นคงนะ ถ้าเราไม่มีความมั่นคงนะ คุณิ งานอาบเหงื่อต่างน้ำนี่ก็เป็น งานที่เราทุกข์เรายากกันอยู่ งานการบริหารจัดการนี้ทุกข์ยิ่งกว่านะ เพราะเราไม่ได้ทำเอง เราฟังนโยบายแล้วให้คนอื่นทำ แล้วคนอื่นเขาจะทำให้เราได้หรือไม่ได้นั่นเป็นอีกเรื่อง หนึ่งนะ

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเราจะต้องทำของเราเอง เราตั้งสติของเราเอง เรามี สติปัญญาของเราเอง เวลาที่มีสติปัญญาของเราขึ้นมา มันจะรู้ขึ้นมาได้ว่าโลกุตตรปัญญาจะ เป็นอย่างไร

ในปัจจุบันนี้ปัญญาของเราเป็นวิชาชีพ แม้แต่นักวิชาการ นักทฤษฎี นั่นก็วิชาชีพ เหมือนกัน เพราะอาศัยทฤษฎีนั้นไง เราศึกษาธรรมะกันนั่นก็วิชาชีพ เพราะอะไร เพราะ จิตใจเราเราร้อนเห็นไหม พอเราศึกษาธรรมะขึ้นมาจะมีความร่มเย็นขึ้นมา มันเราร้อนใน วิญญู ร่มเย็นในวิญญูไง

ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แสงหาขึ้นมาเพราะใจนั้น นี่อาสวัคขญาณชำระกิเลสในใจขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า แล้ววางทฤษฎีเอาไว้ไง วางธรรมวินัยไว้ ธรรมวินัยนี้เพื่อจะส่งเข้าสู่ จิตใจ แต่เราศึกษาธรรม ศึกษาทฤษฎีนั้นแล้วเราว่าเรารู้ๆๆ ใจ มันเป็นการจำมาทั้งนั้น แหละ

สิ่งที่จำมา เห็นไหม คุณิ เงินทองของเราเวลาเราโดนยึดทรัพย์ ทรัพย์ของเรา เยอะแยะมหาศาลเลยเราใช้ไม่ได้นะ เราโดนอายัดทรัพย์ นี่ทรัพย์ของเรามีมากมาย มหาศาล แต่เขาอายัดไว้นี้เราเบิกจ่ายไม่ได้หรอก..

ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จำมานี้มันอายัดไว้โดยกิเลสใจ กิเลสอายัดไว้มันทำอะไรไม่ได้หรอก แต่ถ้าทรัพย์สมบัติของเรา นี่เราใช้จ่ายได้ เราปลดหนี้ปลดสินของเราได้ เราจะเกื้อหนุนเจือจานใครก็ได้

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราปฏิบัติธรรมขึ้นมา ธรรมของเรามันไม่มีใครอายัดไว้ กิเลสเข้ามาอายัดไม่ได้ เพราะอะไร เพราะมันทำลายกิเลส มันฆ่ากิเลสไปแล้ว กิเลสจะมีอำนาจเหนือใจดวงนั้นได้อย่างไร กิเลสจะมีอำนาจเหนือสังขารที่อยู่ในหัวใจเราได้อย่างไร แต่เราศึกษาสังขารใหม่เหมือนโดนอายัดไว้ จะใช้ก็ใช้ไม่ได้เพราะเราใช้ไม่เป็น เราใช้อะไรไม่ได้เลย เหมือนทรัพย์สมบัติโดนอายัดไว้

นี่การศึกษาใจ ศึกษาขึ้นมาเพื่อเป็นความรู้ เขาอายัดไว้เราจะปลดล็อกให้ได้ การปลดล็อกของเรา นี่เราตั้งใจของเรา สร้างคุณงามความดีขนาดไหนเพื่อเป็นบารมีธรรมนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมา เห็นใหม่

นี่เขาบอกว่า “เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ถึงมีบุญญาธิการขนาดนั้น”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “ไม่ใช่ สิ่งที่มีในชาติที่เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้กระทำมาทั้งหมด”

พระโพธิสัตว์เสียดละมามากมายมหาศาล เสียดละทุกๆ อย่างมา การเสียดละนั้นมาเห็นใหม่ นี่อำนาจวาสนาบารมี เวลาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าขึ้นมาแล้ว มันเป็นผลจากการที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างบารมีธรรมขึ้นมา

ในปัจจุบันนี้เรามีสติปัญญาของเรา เราจะพยายามสร้างบารมีธรรมของเราขึ้นมา.. นี่เราเสียดละขึ้นมา สิ่งที่เสียดละขึ้นมาก็เพื่อเรา เพื่อบารมีธรรมอันนี้ เห็นใหม่ เราพยายามแสวงหากันมา

ทรัพย์สมบัติใครจะไม่หวงไม่ແ่น มันเป็นเรื่องธรรมดา แต่เพราะเราเห็นผลใจ เราเห็นผลพันธูกรรมทางจิตใจ ให้มันตัดแต่งของมัน ให้มันแก้ไขของมัน ให้มันเสียดละของมัน ถ้าเรามีสติปัญญาขึ้นมา มันก็ทำด้วยความเข้มข้นแจ่มใส แต่ถ้ามันมีความจำป็นความบีบคั้น มันก็ทำด้วยความตะเกียกตะกาย ตะเกียกตะกายขนาดไหนเรามีความมั่นคง

ของเรา ถ้ามีความมั่นคงของเรา เห็นใหม่ สวดมนต์สวดพรทุกวัน ถ้าวันไหนไม่ได้สวดก็เหมือนขาดสิ่งใดไปอย่างหนึ่ง

เราได้ทำบุญกุศลของเรา ได้เสียดละของเรา เราได้มา.. ได้มานี้เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ ๑ สติง เราทำธุรกิจของเราหรือทำการค้า ๑ สติง แล้วเราเลี้ยงตัวเอง ใช้จ่ายในการเลี้ยงตัวเอง ๑ สติง มีอีกสติงหนึ่งเราถึงได้ฝังไว้ในดิน ฝังไว้ในดินคือการทำบุญกุศลนี้ไง มีมากมีน้อยเราเจียดของเรา มากเราก็ทำพอ ตามกำลังของเรา น้อยเราก็ทำตามกำลังของเรา แล้วแต่ที่เราจะทำของเราได้ ถ้าเราทำนะ.. ถ้าทำไม่ได้ก็ภาวนา พุทโธ พุทโธ อนุโมทนาทานก็ได้

การเสียดละ แม้แต่เราเห็นเขาทำบุญกุศลกันเราชื่นใจไปกับเขา เขามีความทุกข์ยากกันไป เราสลดใจ เห็นใหม่ ธรรมสังเวช ! นี่เรามองสิ มองคนทุกข์คนยาก เวลาจนถึงการขาดแคลนเราปลงธรรมสังเวช

คูสิ เกิดวาทภัย เกิดต่างๆ นี้เขาจนตรอก เขาไปไหนไม่รอด เราจะช่วยเหลือกันได้ อย่างไร เราก็ได้ช่วยเหลือเขา เห็นใหม่ นี่เราสังเวชใหม่ เราสังเวชในใจใหม่ เราไม่ได้เป็นอย่างเขา เขาทุกข์ขนาดนั้นเราไม่ได้ทุกข์กับเขา ถ้าไม่ได้ทุกข์กับเขา นี่เวรกรรมของเขา

นี่มันเป็นการสร้างบารมีทั้งนั้นแหละ บารมีธรรมให้จิตใจมันมีการตัดแต่งของมัน ให้จิตใจมันได้รับรู้ของมัน เห็นใหม่ ถ้าจิตใจรับรู้ มีสติมีปัญญาขึ้นมา ชีวิตนี้.. ชีวิตนี้มีสติปัญญา แต่ชีวิตมันคุ้นเคยไง เพราะเรารู้คุ้นเคยชินชา

หลวงตาท่านพูดประจำ “พูดจนชินปาก ฟังจนชินหู แต่ใจมันด้าน !”

ใจมันด้าน ! ใจมันด้าน ! แต่ถ้าเรามีสติปัญญานี้ใจไม่ด้านนะ เวลาฟังธรรมขึ้นมา ขนลุกขนพอง นั่นแหละมันแทงเข้าหัวใจ ถ้าหัวใจมันเข้าถึงหัวใจ มันสะท้อนหัวใจ.. ถ้าสะท้อนหัวใจ การทำสิ่งใดมันต้องมีสติปัญญานะ ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ชีวิตนี้สั้นนัก คูสิ เรามองดูว่าคนนี่ชีวิตสั้นๆ คนที่เขาอยู่ ๑๐๐ กว่าปีชีวิตเขายืนยาว

นี่ก็เหมือนกัน ชีวิตของเราๆ ก็ว่าจะยืนยาวอย่างนั้น จะยืนยาวด้วยคุณงามความดี ก็เป็นเรื่องหนึ่ง ยืนยาวขึ้นมา ก็ยืนยาวด้วยความทุกข์นะ บางคนยืนยาวด้วยความเป็น

ทุกข์ของเขา เขายืนยาวมาเพื่ออะไร เพื่อมารัตต์ัญญุหรือ ยืนยาวมาเพื่อให้เห็นมากได้รู้มาก ได้เห็นมากได้รู้มากแล้วเรามีสติไหม

ถ้าได้เห็นมากได้รู้มากมันเตือนใจเรานะ เห็นไหม เวลาพระเราไปชักบังสุกุล นี่ตามประเพณีเขาไปชักบังสุกุลเพื่อให้พิจารณาซากศพ พิจารณาคนตาย เขาก็ตายแล้ว เราตายเป็นคนต่อไป แล้วมีสิ่งใดคิดไม่ติดมือไปบ้างละ.. นี่ชักบังสุกุลก็เป็นบุญกุศลของเขา เพื่อพิจารณาซากศพของเขาไง พิจารณาซากศพของเขาให้เกิดอสุภะ ให้จิตใจมันสลดสังเวช ให้มันหดเข้ามาที่หัวใจของเรา

นี่จิตใจเราส่งออก ความคิดเราไปอยู่ที่ไหน.. ความคิด นี่ความคิดเกิดจากจิต ! จิตเป็นพลังงาน แต่ความคิดเกิดจากมันความคิดก็ไปรอบโลก เห็นไหม แต่เวลาเราสะเทือนใจ ธรรมสังเวช นี่สิ่งใดๆ ชีวิตนี้ก็ตายแล้ว คนนั้นก็ตายแล้ว คนนั้นก็มีความทุกข์ มีความสุขความสุขก็ชั่วคราว ความสุขอย่างนี้เป็นความสุขขามิส เป็นความสุขของโลก แล้วความสุขเป็นความจริงละ ความสุขในพุทธศาสนาละ จิตสงบนะ

“สุขใดเท่ากับจิตสงบไม่มี”

แล้วจิตใครสงบบ้างละ ? จิตไม่สงบเราถึงแสวงหาความสงบกันอยู่ นี่ไงที่เรามาทำบุญกุศลก็เพื่อความสงบของใจใช่ไหม ถ้าใจมีความสงบขึ้นมา ถ้าจิตใจมันสงบเข้ามา นี่สิ่งนี้เราอาศัยนะ

อริยทรัพย์ ! เกิดเป็นมนุษย์เป็นอริยทรัพย์ เราได้ร่างกายนี้มา เราเกิดในใจ เกิดในน้ำคร่ำ เกิดใน โอปปาดิกะ เห็นไหม เราเกิดมาจากพ่อจากแม่ พ่อแม่ให้ชีวิตนี้มา ถ้าพ่อแม่ให้ชีวิตนี้มาแล้วชีวิตนี้เราทำอะไรบ้าง เลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ ดูแลพ่อดูแลแม่ นี่กัตัญญุทเวทที่เป็นเครื่องหมายของคนดี ! แล้วพุทธะละ หัวใจของเราเห็นไหม

“ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต”

เราปฏิบัติภาจใจของเราได้อย่างไร เราเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ที่เราเลี้ยงได้ เราดูแลได้ แล้วหัวใจเราละ หัวใจเราเลี้ยงอะไรมา นี่ต้องมีสติ ถ้าไม่มีสติเอาอะไรไปเลี้ยงมัน.. มันออกหมดนะ นี่จิตนี้ ความคิดเกิดจากจิต แล้วมันส่งออกหมด เห็นไหม เรามีสติปัญญาของเรา

เราจะดูแลเขา เราดูแลหัวใจของเรานะ.. ตั้งสติไว้ มันจะเดือดเนื้อร้อนใจขนาดไหน มันจะคับแค้นขนาดไหน ถ้าเรามีสตินะ มีสติแล้วเทียบเคียง

นี่ความก่อนที่จะมาคับแค้นใจมันไม่เห็นมีอะไรเลย แต่เพราะสิ่งใดกระทบมันถึงกระเทือนใจแล้วมันถึงคับแค้นใจ ถ้าเรามีสติปัญญา เห็นไหม พุทฺโธด้วย มีสติปัญญาด้วย แล้วมันถึงจะอยู่ได้ ถ้าเวลามันโดนผลกระทบที่รุนแรงด้วยความคับแค้นใจ พุทฺโธ พุทฺโธ มันก็เอาไม่ไหว.. นี่เราจะรักษาหัวใจของเรา

หัวใจของเรานะเหมือนเด็กน้อย เด็กอ่อน มันงอแง มันอ่อน มันจะเอาแต่ใจของมัน เห็นไหม เราก็รู้ได้ เราก็รักษาได้ เพราะเด็กอ่อน ทารกน้อยเราเห็นได้ด้วยสายตา

หัวใจของเราๆ เอาอะไรไปเห็นมันล่ะ แล้วหัวใจของเรานี้เป็นเรา เห็นไหม เวลาเราค้น แล้วเราหาไม่ถูกที่ค้นมันรู้สึกว่ามันไม่พอใจนะ เราค้นแล้วหาไม่ถูกที่ค้น มันยุบยิบๆ นี่ใจก็เหมือนกัน เราจะให้มันอยู่มันไม่อยู่ เห็นไหม ต้องการมีสติ ต้องการมีปัญญา เราเอามันไม่อยู่ นี่ตั้งสติ ภาวนาให้ถูกที่ค้น ที่ไหนค้นเกาตรงนั้นแล้วจะหายคัน

จิตใจนี้มันคัน มันวิ่งเต้นแผ่นกระโดด เห็นไหม ให้ตั้งสติไว้ แล้วพิจารณาว่าทำสิ่งนี้ถูกไหม ทำสิ่งนี้ถูกไหม.. ปัญญาอบรมสมาธิ สมาธิอบรมปัญญา อบรมปัญญาเพื่อให้ความสงบระงับ

เวลาเราพิจารณาเห็นไหม สรรพสิ่งเป็นธรรมะ ธรรมะเป็นธรรมชาติ เราพิจารณา มา นั่นล่ะถ้าเป็นสติมันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ ก็อบรมมาเพื่อความสงบใจ แต่อันนั้นมันไม่ใช่โลกุตตรธรรม มันเป็นปัญญาอบรมสมาธิ มันเป็นปัญญาของสามัญสำนึก มันเป็นปัญญาจากความคิดเกิดจากจิต

ถ้าความคิดเกิดจากจิต ความคิดนั้นเป็นสัตตชาติญาณ.. ความคิดนั้นส่งออกอยู่แล้ว แต่เรามีสติปัญญาเพราะเราศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา เราจะปลดปล่อยการอาศัยทรัพย์นะ เราจะปลดปล่อยหัวใจของเรานะ เราจะปลดปล่อยที่กิเลสมันมากับสังขาร ความคิด ความปรุงความแต่งให้มันสงบมา

ถ้ามันสงบเข้ามา.. จิตมันสงบเข้ามา เห็นใหม่ นี่มันปลดล็อก มันพ้นจากการอาศัย มันเป็นสัมมาสมาธิ แล้วเราใช้ปัญญาใคร่ครวญเพื่อจะให้เราพ้นจากกิเลส มันปลดล็อก มาเพื่อจะให้เราใช้เงินใช้ทองของเรา นะ

สิ่งที่เราศึกษามาเราศึกษามาเป็นทฤษฎี เราจำขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา นี่ทรัพย์นี้โดนอาศัยไว้ เราเกิดมาเรามีสิทธิ เรามีความคิด เรามีความเห็น เราใช้ได้ เพราะเราเป็นสากยบุตรพุทธชินอรส เราเป็นบริษัท ๔ เราเป็นเจ้าของศาสนา พระพุทธเจ้า ผากศาสนาไว้กับเรา แต่มัน โดนล็อกไว้ด้วยกิเลสไป

เวลาเราพุทโธ พุทโธ พุทโธ เป็นสมาธิเข้าไปแล้วมันจะปลดล็อกของมัน พอปลดล็อกของมัน พอจิตมันพ้นจากการอาศัย เห็นใหม่ ถ้ามันมีปัญญาไปมันจะเป็นโลกุตรปัญญา.. ปัญญาที่ต่างหาก

“สุขใดเท่ากับจิตสงบไม่มี”

จิตสงบมันก็มีความสุขพอแรงอยู่แล้ว จนเราสามารถคิดว่าสมาธินี้เป็นนิพพานกันทั้งนั้นแหละ คนที่ไปติดสมาธิก็คิดว่าความว่าง ความปล่อยวางอันนั้นเป็นนิพพาน แต่เวลามันปลดล็อกไปเป็นอิสระแล้วเราใช้ปัญญาของเรา เห็นใหม่

ถ้าปัญญาของเรามันใคร่ครวญของมัน ในกาย ในเวทนา ในจิต ในธรรม ในชีวิต นี้ ในการเกิดนี้ ในการสลดสังเวช.. ธรรมสังเวชมันสลดนี้ใครสลด ทำไม่ถึงต้องสลดสลดเพื่ออะไร เห็นใหม่ ปัญหามันจะย้อนกลับมา แล้วใครไปรู้ไปเห็นมันจะแก้ไขของมัน ถ้าแก้ไขของมันนี่พุทธศาสนา !

ชีวิตนี้สั้นนัก เกิดมานี้เป็นอริยทรัพย์ ได้ชีวิตนี้มาแล้ว ทำมาหากินนี้เป็นหน้าที่ เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง แต่ถ้าเรามีสติปัญญาของเรา เรามีธรรมะในหัวใจขึ้นมา นะ เห็นใหม่ ร่วมโพธิ์ร่วมไทร !

ครูบาอาจารย์เราเป็นร่วมโพธิ์ร่วมไทร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นศาสดาเอกของโลก เป็นครูเอกของโลก เป็นครูบาอาจารย์ของเรามาตั้งแต่องค์แรก แล้วครูบาอาจารย์ของเรานี้ปฏิบัติมา มีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมา เห็นใหม่ ร่วมโพธิ์ร่วมไทรของเรา แล้วถ้าเราสร้างใจของเราขึ้นมา เราจะมีร่วมโพธิ์ร่วมไทรของเราในหัวใจ เราจะมีหลักมีเกณฑ์

“จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่ง” ใจดวงนี้มีที่พึ่งที่อาศัย แล้วใจดวงนี้จะเป็นผู้ชี้นำให้กับใจดวงอื่นๆ ได้พึ่งพาอาศัย.. ร่มโพธิ์ร่มไทร นกกามันจะอาศัย ต้นไม้ใบหนาที่บ่มมันจะมีร่มเงาของมัน นี่มันจะเป็นที่อาศัยของสัตว์ที่อาศัยของต่างๆ จิตใจคนที่ไม่มีหลักมีเกณฑ์ จิตใจคนที่ไม่มีหลัก เห็นไหม อาศัยร่มไม้นั้น ร่มโพธิ์นั้นเพื่อเป็นที่อาศัย

เราต้องสร้างของเราขึ้นมา เรากตัญญูกตเวทีกับพ่อกับแม่ กับครูบาอาจารย์ของเรา แล้วเราต้องกตัญญูกตเวทีกับหัวใจของเรา.. กตัญญูกตเวทีกับหัวใจของเรา ทำไมเราต้องดูแลเราล่ะ เราทำไมต้องแก้ไขเราล่ะ ทุกคนรู้ได้เวลาเราทุกข์ ทุกคนรู้ได้ต่อเมื่อเรามีความสุข ทุกคนรู้ได้ต่อเมื่อเราปลดปล่อยจากหัวใจ ทุกคนจะมีจิตวิญญาณที่ประเสริฐ

เราเกิดมาด้วยปฏิสนธิจิต ปฏิสนธิจิตนี้จะเข้ามาแก้ไขเรา เพื่อประโยชน์กับเรา
เอวัง